

Становище

по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в професионално направление 2.1. Филология (Общо и балканско езиковедие), обявен в ДВ, бр. 103 от 27. 12. 2016 г. за нуждите на Катедрата по общо, индоевропейско и балканско езиковедие, Факултет по славянски филологии, СУ „Св. Климент Охридски“

В обявения от Софийския университет конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.1. Филология (Общо и балканско езиковедие) в посочения срок е подала документи д-р Албена Найденова Мирчева-Жечкова, главен асистент в Катедрата по общо, индоевропейско и балканско езиковедие, където тя работи от 1996 г. първоначално като асистент, а впоследствие след защитата на дисертационния си труд *Особености на гръцкия език в периода IV–VI век по епиграфски данни от България* през 2006 г. – и като главен асистент. Тя води множество лекционни курсове и семинарни занятия за различни университетски специалности във ФСлФ и ФКНФ по общо езиковедие, палеобалкански езици и старогръцки език. Участвала е в няколко научни конференции и е специализирала в Германия. В конкурса кандидатката участва с една монография, седем научни статии (от които една под печат и една в съавторство с налична декларация за авторски приноси) и четири рецензии за книги. Така д-р Мирчева отговаря на изискванията на чл. 105 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“ за академичната длъжност „доцент“.

Всички гореспоменати публикации на д-р Мирчева са в професионалната и научна област на обявения конкурс, тъй като са в полето на палеобалканското езиковедие. На него е посветена монографията ѝ „Увод в палеобалканистиката“, като по-специалните интереси на кандидатката в останалите ѝ публикации са свързани с тракийския език.

Монографията е в обем от 246 с., от които шест страници английско резюме и 11 с. библиография, включваща както научни публикации, така и речници и онлайн ресурси. В изследването са обособени отделни раздели за пеласгийски език, крито-микенска писменост, тракийски език, дако-мизийска езикова област, фригийски език, илирийски език и македонски език. Тези

палеобалкански езици са характеризирани, доколкото данните позволяват, с оглед на тяхната етногеография, антични засвидетелствания, глоси, ономастика, фонетика, морфология, словообразуване. Монографията цели да даде сравнително изчерпателна и осъвременена представа за интерпретациите, хипотезите и постиженията в досегашните изследвания върху палеобалканските езици. Изложението ѝ съдържа 16 полезни илюстрации на паметници с надписи на разглежданите езици, шест карти на тяхното разпространение и седем таблици, някои от които представляват прегледно сравнение на езиковите особености на отделни езици. Авторката показва версираност в проблематиката и познаване на античните свидетелства и извори за изучаваните езици. Това добре се илюстрира от опита ѝ за допълнително осветляване на характеристиките им с прилагане на сравнителния метод – например на с. 194–196 за фригийски, тракийски и старогръцки, а на 211–213 за илирийската, тракийската и дако-мизийската ономастика. Оригинален принос на д-р Мирчева е осъвременяването на фонетичната характеристика на тракийския език през фокуса на ларингалната теория (с. 128–130). Впрочем на това е посветена и една от статиите ѝ, които, както заявих в началото, преобладаващо са посветени на частни въпроси, свързани тъкмо с тракийския език, като например уточнения за тракийските глоси или тракийските топоними и антропоними в надписи от късната античност.

Смятам, че в общ план целта на предлаганата монография е постигната – тя е навременно полезно помагало и актуално обобщение на съществуващите теории и схващания за палеобалканските езици. Събран е огромен по обем материал за няколко реликтни езика, пръснат в множество публикации на различни езици от дълъг времеви период. И студентската, и останалата заинтересувана аудитория придобива представа за сложната и в общи линии твърде неясна ситуация на палеобалканското езиково многообразие. Авторката се опитва да въведе подредба и логичност в множествеността на изследователските решения и тъкмо тук идва ред на една от критиките ми. Основната несполука на този увод в палеобалканистиката според мен е в липсата на здрав критерий за истинност на предлаганите от различните учени постановки. Старата болест на родното, а и не само, езикознание, което разчита твърде много на етимологии, понякога волунтаристични, замъглява разликата между истинското зрънце знание и хипотезата. Така например твърдото знание, че суфиксът -ηςος за образуване на божески епитети или на жителски апелативи по топоним в тракийски е

действителен факт за разлика от други спекулации по тракийско словообразуване, се губи. Или фактът, че съставката -κελη, извлечена от епитета на Асклепий в Глава Панега Σαλδοκεληνος и сравнена с латинския му превод Saltecaput, с българския апелатив *глава* в съвременното наименование на реката и с германското Quelle, означава със сигурност „извор“ (с. 109–110), остава размит сред останалия, не бих се посвенила да го нарека понякога, баласт. Защото в немалко случаи самият факт, че съществуват по няколко различни етимологии на едно и също име, както казваше проф. Михайлов, показва, че не са верни. Тук е мястото да подчертая обаче, че нерядко д-р Мирчева изразява предпазливост и въздържаност да сподели една или друга заявена от други учени постановка. И още една забележка – монографията оставя впечатление, че авторката ѝ е възприела схващането, че по-съвременните постановки са по-верни просто защото са по-нови. Това би могло да бъде избегнато, ако Мирчева бе заявила експлицитно как смята, че трябва да се изучават палеобалканските езици и как да се постига обективност в тяхното изследване при цялата оскъдност на данни. Такъв по-критичен и по-зрял подход виждам в много професионално изработената нейна рецензия за етимологичния речник на румънски език от М. Винереану. Но вероятно това е задача на друга книга.

В този труден за полиграфично изпълнение текст имам и бележки за допуснати грешки, които ще споделя с кандидатката и които са лесно отстраними (например на с. 221 ἄζος и ἄζυλος вм. ἄξος и ἄξυλος или натрапчивото повторение *passim* на *Einleitung in der...* вм. *Einleitung in die...*). А също и едно-две библиографски допълнения, които могат да обогатят изложението при окончателното оформяне на книгата. Традицията в такива книги е и да има индекс на използваните лексеми от различни езици.

В заключение: Въпреки критичните ми бележки, цялостната научна продукция на кандидатката показва, че тя е постигнала равнище на професионална подготовка на изследовател и на преподавател, което отговаря на изискванията за доцент в Софийския университет. Това ми дава основание напредом да предложам на уважаемото Научно жури д-р Мирчева да заеме академичната длъжност „доцент“.

проф. д.ф.н. Мирена Славова

28 август, 2017 г.